

УДК 070.489:796(477)«1991/1995»
DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.2.2/26>

Уткін В. А.

<https://orcid.org/0009-0009-9019-3419>

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МЕРЕЖА УКРАЇНСЬКИХ СПОРТИВНИХ ВИДАНЬ НА ЗОРІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ (ПЕРША ПОЛОВИНА 1990-Х РР.): ТИПОЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ

У статті проаналізовано мережу українських спортивних видань першої половини 1990-х років у межах типологічної класифікації, що відповідає завданню первинного впорядкування корпусу джерел для подальших історико-журналістських досліджень. Актуальність теми зумовлена тим, що спортивна періодика ранньої незалежності розвивалася в умовах швидких політичних, економічних і медійних трансформацій, а сам масив видань нині є розпорошеним між бібліотечними фондами, цифровими архівами та локальними зібраннями. Мета статті – систематизація репрезентативної вибірки назв і класифікація їх за критеріями: географія (області, окремі міста), спортивна спеціалізація (універсальні, футбольні, нішеві видання), рік виходу / заснування, періодичність та інституційна належність (засновник / видавець). Джерельну базу становлять бібліографічні описи, довідкові відомості та доступні цифрові копії періодики з електронних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, цифрового архіву «Чтиво», а також матеріали державної бібліографії періодичних видань Книжкової палати України. Методично дослідження спирається на типологічне групування, порівняння бібліографічних записів та опис базових формальних ознак видань. У результаті сформовано зведений робочий реєстр прикладів спортивних видань і показано, що найцільніший сегмент мережі становила футбольна преса (загальнонаціональні, регіональні та клубні газети), тоді як універсальні спортивні видання виконували інтегративну функцію огляду спортивного життя. Встановлено, що нестабільність економічного середовища безпосередньо впливала на періодичність, формати випуску та інституційні моделі (газета, бюлетень, вкладка, клубна програма, регіональний вісник). Запропонована класифікація може бути використана як основа для розширення корпусу джерел, відбору репрезентативних видань для контент-аналізу та підготовки наступних етапів дисертаційного дослідження.

Ключові слова: спортивна журналістика; спортивна періодика; футбольна преса; перша половина 1990-х років; типологія; класифікація; регіональні видання.

Постановка проблеми. Початок 1990-х років в Україні позначений одночасно політико-державною трансформацією (становлення незалежної держави) та змінами в медіасфері (плюралізація засновників, розширення тематичних ніш, пошук економічно життєздатних моделей). Спортивна преса є показовим сегментом цього періоду: на тлі високого суспільного інтересу до спорту та зростання кількості змагань виникає потреба в регулярних профільних медіа. Водночас економічні труднощі першої половини 1990-х (інфляція, зміни в системі розповсюдження преси, скорочення державної підтримки) зумовлювали нестабільність виходу багатьох видань. За таких умов досліднику важливо отримати узагальнену карту спортивної періодики – «мережу» назв і їхніх

базових характеристик – перш ніж переходити до суцільного контент-аналізу [1, с. 95-121; 2-4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія української спортивної журналістики висвітлюється у працях, присвячених еволюції спортивної преси, провідним персоналіям, жанровим практикам та інституційним змінам. Важливим орієнтиром для загального розуміння спортивного медійного поля є монографія Ю. О. Сазонової, де узагальнено розвиток спортивної журналістики України та подано огляд газетно-журнальних видань у широкій історичній перспективі [1, с. 95-121]. Окремі аспекти сучасної спортивної преси та спортивного медіаполя досліджують О. Вацеба, А. Волобуєва, А. Карнаух, О. Мелещенко, О. Петрик, І. Свістельник, В. Тарасюк та ін., що формує актуальний нау-

ковий контекст для історико-типологічного аналізу спортивних медіа. Для фокусованого аналізу саме першої половини 1990-х років особливо цінними є пошукові орієнтири з переліками назв і короткими характеристиками регіональних та спеціалізованих видань, які дозволяють перейти до первинної типологічної «інвентаризації» масиву [2-4].

Постановка завдання. Мета статті – систематизація репрезентативної вибірки назв і класифікація їх за критеріями: географія (області, окремі міста), спортивна спеціалізація (універсальні, футбольні, нішеві видання), рік виходу / заснування, періодичність та інституційна належність (засновник / видавець). Завдання: 1) сформувати репрезентативну вибірку назв; 2) визначити критерії класифікації; 3) розподілити видання за групами та подати приклади; 4) окреслити тенденції розвитку спортивної преси в умовах ранньої незалежності [2-4].

Джерельну базу становлять бібліографічні описи й доступні цифрові копії спортивних періодичних видань, розміщені в електронних ресурсах НБУВ, цифровому архіві «Чтиво» та довідкових матеріалах Книжкової палати України [2; 3; 4]. Застосовано метод типологічного групування: кожне видання описано за п'ятьма параметрами (географія, спеціалізація, рік, періодичність, інституційна належність). Отримані групи фіксуються у вигляді таблиці та аналітичних узагальнень. Подальша перспектива – розширення корпусу та поглиблення аналізу (контент-аналіз, порівняння регіональних моделей). Для електронних каталогів і цифрових архівів, що не мають наскрізної сторінкової нумерації, у внутрішньотекстових посиланнях подано номер джерела без зазначення сторінки.

Виклад основного матеріалу. Нижче подано зведений реєстр прикладів спортивних видань, що демонструє принцип опису мережі спортивної періодики першої половини 1990-х років. Таблиця має робочий характер: її можна розширювати, додаючи нові назви з каталогів НБУВ, цифрових колекцій і регіональних архівів [2; 3]. Робочий реєстр формувався шляхом зіставлення бібліографічних записів та вихідних даних окремих номерів. До вибірки включалися: 1) підтвержені або ймовірні спортивні газети/журнали; 2) клубні та федераційні бюлетені; 3) регіональні спортивні випуски/вісники; 4) додатки до загальних газет, у яких спортивна тема є доміантною. Визначення належності й орієнтовних рамок виходу здійснювалося за каталогами та цифровими копіями [2; 3].

Класифікація за географією (області, окремі міста). Географічний принцип уможливорює розрізнення загальнонаціональних центрів і локаль-

них видань. У першій половині 1990-х регіональна спортивна преса часто працювала як сервісне медіа: підтримувала місцеві команди, висвітлювала календарі, результати, інтерв'ю та коментарі. Приклади: Київ / загальнонаціональний рівень – «Український футбол», «Футбол», «Спортивний тиждень»; Захід – «Волинь футбольна», «Галицький футбол», «Буковина спортивна», «На шашкових перехрестях»; Центр – «Спорт-кур'єр», «Спортарена», «Рівне-футбол»; Південь – «Футбол плюс», «Футбольная орбита»; Схід – «Футбольное обозрение», «Спортобоз». Для точнішого опису мережі доцільно фіксувати не лише регіони, а й конкретні міста виходу спортпреси. У поданій вибірці це, зокрема, Київ, Львів, Луцьк, Чернівці, Дрогобич, Полтава, Бровари, Дніпро, Миколаїв, Черкаси, Вінниця та Хмельницький; також представлені Рівне, Одеса, Алчевськ, Стрий і Луганськ/Стаханов.

Класифікація за видами спорту (універсальні, футбольні, нішеві). За спортивною спеціалізацією виокремлюємо універсальні видання (охоплюють кілька видів спорту) та спеціалізовані. Наймасовішою групою в ранніх 1990-х є футбольні газети, що пояснюється популярністю футболу та регулярністю інформаційних приводів. До універсальних належать, зокрема, «Спортивний тиждень», «Спорт-кур'єр», «Спорт и здоровье», «Спортивні перехрестя»; до футбольних – «Український футбол», «Футбол», «Спортарена», «Волинь футбольна», «Галицький футбол», «Футбольний вісник», «Футбол плюс»; до нішевих – «На шашкових перехрестях» (шашки) та бюлетені федерацій (умовна група).

Класифікація за роком виходу/заснування. Хронологічний критерій фіксує хвилі видавничої активності: 1990–1992 рр. є періодом інтенсивного старту. 1990 рік: «Днепр спортивний», «Спорт и здоровье», ранні випуски «Галицького футболу», «Український футбол» як вкладка; 1991 рік: «Український футбол» (як самостійна газета), «Спортивний тиждень», «Футбол»; 1992 рік: «Київщина у спорті», «Спортивні перехрестя», «На шашкових перехрестях» та частина клубних/обласних проєктів; 1993–1995 рр.: «Рівне-футбол», «Село спортивне», «Футбольная орбита», «Спортобоз», «Футбол плюс».

Класифікація за періодичністю. Періодичність відбиває економічні можливості редакцій. Для ранніх 1990-х характерні щотижневики (наприклад, «Футбол»), щомісячники («Галицький футбол»), інтенсивніші графіки (пізніша модель «Українського футболу» – двічі на тиждень), а також додатки/вкладки («Рівне-футбол», ранній «Український футбол») і нерегулярні клубні випуски чи програми матчів [2–4].

**Зведений реєстр прикладів спортивних видань і типологічних ознак
(перша половина 1990-х років)**

Назва	Місто, регіон	Рік(и)	Спеціалізація	Періодичність	Засновник/належність
Український футбол	Київ	1991, 1990	Футбол	2 рази / тижд.	видавничий дім / редакційний проєкт
Футбол	Київ	1991–94	Футбол	щотижневик	редакційний проєкт
Спортивний тиждень	Київ	1991	універсальне	тижневик	незалежне видання
Спортивні перехрестя	Львів	1992	універсальне	видання	громадська організація/ асоціація
Спорт-кур'єр	Полтава	1990, 1992	універсальне	вісник/газета	міськспорткомітет + редакція
Київщина у спорті	Бровари	1992	універсальне	газета	регіональна редакція
Днепр спортивний	Дніпро	1990	універсальне	газета/ видання	облспорткомітет + проф. середовище
Спорт и здоровье	Миколаїв	1990–91	універсальне	газета/ видання	обл. орг. СЖ + облспорткомітет
Село спортивне	Полтава	1993	універсальне (масовий спорт)	вісник	товариство «Колос»
Спортарена	Черкаси	1991–92	футбол (обласне)	газета	облкомітет ФКіС
Буковина спортивна	Чернівці	1990–93	футбол (клубне)	газета	ФК «Буковина»
Волинь футбольна	Луцьк	1991–92	футбол	газета	регіональний проєкт
Галицький футбол	Дрогобич	1990, 1992–94	футбол	щомісячник	клуб любителів футболу
Футбольне обозрение	Луганськ/ Стаханов	1991–95	футбол	газета	регіональна редакція
Футбольна Вінниччина	Вінниця	1992–93	футбол (клубне)	газета	ФК «Інтеграл»
Футбольний вісник	Хмельницький	1992–95	футбол (клубне)	газета	ФК «Поділля»
Рівне-футбол	Рівне	1993–95	футбол (додаток)	додаток	газета «Рівне»
Футбольная орбита	Миколаїв	1994	футбол	газета	обласна федерація футболу
Спортбоз	Алчевськ	1994	універсальне/ клубне	газета	підприємство + ФК
Футбол плюс	Одеса	1994–95	футбол/ м'ячові	газета	міське/комерційне видання
На шашкових перехрестях	Стрий	1992	шашки	бюлетень	приватний засновник/ клуб
Бюлетені федерацій (умовна група)	різні регіони	1991–95	різні види	бюлетень	федерації/секції
Клубні програми матчів (умовна група)	різні міста	1991–95	футбол	нерегулярно	Клуби
Спортивна афіша/огляд (умовна група)	обласні центри	1991–95	універсальне	нерегулярно	редакції/комітет

Класифікація за інституційною належністю (засновник/видавець). Інституційний критерій розмежовує видання органів влади / спорткомі-

тетів («Спортарена», «Спорт-кур'єр»), федерацій («Футбольная орбита»), клубні газети («Буковина спортивна», «Футбольна Вінниччина»,

«Футбольний вісник»), громадських об'єднань («Спортивні перехрестя») та незалежні / комерційні редакційні проекти («Український футбол», «Футбол», «Футбол плюс»). Належність впливала на стабільність виходу, доступ до інформації та тематичні акценти. Скажімо, «Український футбол» має дві точки старту: 28 серпня 1990 року (вкладка в газеті «Молодь України») та березень 1991 року (початок виходу як самостійної газети). Надалі видання формує стабільнішу модель (двічі на тиждень) і стає ключовим всеукраїнським центром футбольної інформації. Цей кейс показує, як у перехідний період поєднувалися редакційні практики, інституційні ресурси та попит аудиторії на національний спортивний контент.

Запропонована класифікація є робочим інструментом початкового етапу дослідження і може використовуватися для: (1) розширення реєстру назв у каталогах НБУВ та довідниках Книжкової палати; (2) уточнення періодичності за вихідними даними; (3) відбору репрезентативних видань для контент-аналізу (жанри, теми, наративи, мова/стиль); (4) аналізу взаємодії спортивної преси з клубами, федераціями та органами влади [2; 4].

Для спортивної періодики першої половини 1990-х років важливими були кілька паралельних каналів поширення: передплата, кіосковий продаж, розповсюдження через клуби та федерації, а також локальні мережі реалізації під час змагань. Саме спосіб поширення часто визначав формат видання: клубні програми й бюлетені тяжіли до коротких, дешевших випусків, тоді як загальнонаціональні футбольні газети прагнули стабільнішої регулярності й ширшого накладу.

Мовна палітра спортивної періодики ранніх 1990-х відображає ширші соціокультурні процеси: співіснування української та російської мов у друці, а також різний рівень україномовності залежно від регіону й засновника. Для низки видань важливим маркером виступає локальна ідентичність – прив'язка до міста, області, конкретного клубу. У таких випадках спортивна газета ставала елементом комунікації громади, підтримувала символічний статус команди та формувала локальне коло героїв.

На рівні змісту для спортивної преси першої половини 1990-х типовими були жанри оперативного інформування: звіт про матч/тур, коротка новина, інтерв'ю після гри, турнірна таблиця, календар, статистичний блок. Таке жанрове ядро пояснюється потребою аудиторії у швидкому оновленні інформації та відносно низькою собівартістю виробництва подібного контенту.

Аналітичні жанри (колонки, огляди тенденцій, проблемні матеріали) присутні нерівномірно й частіше концентруються у загальнонаціональних проєктах [1, с. 95-121; 2–4]. Спортивні газети й журнали ранніх 1990-х формувалися як сегмент масового читання, але з помітною диференціацією за аудиторними нішами. Загальнонаціональні видання прагнули задовольнити попит на інформацію про збірні, вищі ліги та міжнародні турніри; регіональні – будували лояльність через локальні команди, турніри області, «своїх» спортсменів. Клубні видання та програми матчів працювали як інструмент комунікації між клубом і вболівальниками та часто використовували прості жанри: короткі новини, інтерв'ю, звернення керівництва, розклад і статистику [2; 3].

Додатковий аналітичний контекст: умови функціонування спортивної преси на початку 1990-х років. Функціонування спортивної періодики першої половини 1990-х років відбувалося в умовах економічної нестабільності та зміни моделей фінансування медіа. Інфляційні процеси, дефіцит паперу й коливання вартості друку прямо впливали на періодичність, обсяг та якість поліграфії. У таких умовах частина редакцій обирала короткі формати (бюлетені, дайджести, додатки), тоді як інші намагалися втримати регулярність за рахунок реклами, партнерств із клубами/федераціями та гнучкої дистрибуції через кіоски і передплату. Для дослідника це означає необхідність враховувати ринковий чинник при інтерпретації нестабільних хронологій виходу та розривів у підшивках [2; 4].

Запропонований реєстр не претендує на вичерпність і виконує функцію керованої стартової вибірки. Найтиповіші обмеження пов'язані з неповнотою підшивок, різночитанням у бібліографічних записках, змінами назв та статусу видання (самостійна газета / вкладка / додаток), а також з нерівномірною цифровою доступністю регіональної преси. Тому кожному позицію доцільно верифікувати щонайменше за двома типами джерел: бібліографічним записом і фактичними вихідними даними конкретного номера.

Практично це означає, що під час наступного етапу роботи реєстр варто доповнювати полями «джерело підтвердження», «стан збереженості підшивки», «мова видання», «тип носія (газета / журнал / бюлетень)» та «характер зв'язку з клубом чи федерацією». Такий підхід спростить подальший контент-аналіз і дасть змогу уникнути змішування різних типів спортивної періодики в одній аналітичній групі.

Водночас результати слід розглядати як проміжний етап джерелознавчого впорядкування масиву спортивної періодики. Для частини регіональних назв у відкритих каталогах зберігаються неповні описи (без окремих номерів, з різними варіантами назв, скороченнями або без чітко вказаної періодичності), тому подальша робота має передбачати звірку бібліографічного запису з конкретними цифровими копіями чи підшивками. Саме тому в цій статті акцент зроблено не на вичерпному переліку всіх видань, а на побудові відтворюваної схеми класифікації, яка дозволяє послідовно розширювати реєстр без змішування загальнонаціональних, регіональних і клубних проєктів та без втрати формальних критеріїв порівняння.

Висновки. Типологічне групування спортивних видань першої половини 1990-х років за географією, спортивною спеціалізацією, роком виходу / заснування, періодичністю та інституційною належністю дозволяє загально описати масив зазначеного сегменту преси без суцільного перегляду всіх номерів на стартовому етапі. Найчисельнішою є футбольна підмережа (загальнонаціональні, обласні та клубні газети), тоді як універсальні видання виконували функцію ширшого огляду спортивного життя. Запропонована схема придатна для подальшого розширення корпусу, уточнення бібліографічних відомостей і відбору репрезентативних джерел для поглибленого історико-журналістського аналізу.

Список літератури:

1. Сазонова Ю. О. Спортивна журналістика України: провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.): моногр. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. 256 с.
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Електронні каталоги та цифрові колекції періодичних видань. URL: <https://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 20.02.2026).
3. Читиво: електронна бібліотека та цифровий архів української літератури і періодики. URL: <https://chtyvo.org.ua/> (дата звернення: 20.02.2026).
4. Книжкова палата України імені Івана Федорова. Державна бібліографія та довідкові ресурси періодичних видань. URL: <https://www.ukrbook.net/> (дата звернення: 20.02.2026).

Utkin V. A. NETWORK OF UKRAINIAN SPORTS PERIODICALS AT THE DAWN OF INDEPENDENCE OF UKRAINE (FIRST HALF OF THE 1990s): A TYPOLOGICAL CLASSIFICATION

The article examines the network of Ukrainian sports periodicals in the first half of the 1990s through a typological classification aimed at primary systematization of sources for further historical and journalism research. The relevance of the topic is determined by the fact that sports press of the early independence period developed under rapid political, economic and media transformations, while the corpus of publications is currently fragmented across library catalogs, digital archives and local collections. The purpose of the study is to systematize a representative sample of titles and classify them according to a set of formal criteria proposed for the working stage of research: geography (regions and specific cities), sports specialization (general sports, football, and niche editions), year of launch/publication, periodicity, and institutional affiliation (founder/publisher). The source base includes bibliographic descriptions, reference data and available digital copies from the electronic resources of the Vernadsky National Library of Ukraine, the Chyvo digital archive, and state bibliographic materials of the Book Chamber of Ukraine. Methodologically, the study relies on typological grouping, comparison of bibliographic records, and description of key formal features of editions. As a result, a consolidated working register of sports publications was formed and it was shown that football press constituted the densest segment of the network (national, regional and club newspapers), while general sports editions performed an integrative review function for sports life. The article also demonstrates that economic instability directly affected periodicity, publication formats and institutional models (newspaper, bulletin, insert, club match program, regional review). The proposed classification provides a structured basis for expanding the source corpus and selecting representative editions for subsequent comparative analysis. The article also emphasizes the importance of recording periodicity changes as an indicator of editorial and market adaptation and of distinguishing national, regional and club editions within a single analytical framework for future comparative studies.

Keywords: sports journalism, sports periodicals, football press, first half of the 1990s, typology, classification, regional editions.

Дата першого надходження статті до видання: 24.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.05.2026